

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp.

Fél évre 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizetni helyben a szerkesztőségnek, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven főlvetnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, kegyesrendiek utcája 89. szám Heil Adolf könyvvalozó intézetében

Kedd, december 21. 1858.

25. szám.

Első évi folyam.

A mezei gazdaság, és a gazdasági egyesület Bánságban.

Ki csak némileg is szíven hordja a közjót-, s érdeket, lehetlen, hogy midőn az 1857-ik év közepén szőnyegre került országos gazdasági egyesületünk alakulása, ösmérve gazdaságunk és iparágainkban hátramaradásunkat őszintén ezen országunknak oly felettébb szükséges egyesület mihamarábbi létrejöttét nem üdvözölte volna, s ime már csaknem két éve folyt le, s intézetünkről vagy semmit, vagy csak ennek hanyatlásáról vagyunk képesek híreket vennünk. Így kénytelenítünk a Delejtő 9-ik számában „A temesvári gazdasági egyesület” cím alatt ezen gazdasági egyesületünkre vonatkozó gyász hírről értesülnünk, — mely bizonyára az érdeklőkre, s különösen azokra, kik a Bánság földmiveléséről meglehetősen ösméretséggel birnak, a benne elmondott tényállások miatt rosz hatást idézett elő, — mert a Bánság hathatósan működő gazdasági egyesület hiányában 6—10 év mulva oly állápontra kerülend, milyenről minden egyesület, s más jótékony intézet sem leendő képes a jelen rosz, de a majdan bekövetkezendőhöz képest aránylagosan jó állásába is vissza varázsolni. Nem szólok általánosán, mert sokkal csekélyebb vagyok, s sokkal kevésbé kihat ismereteim látköre, hogysem ezen állításomat a földesuri vagyonokra kiterjesszem, megjegyzésem egyedül a parasztgazda közönség gazdasági állapotjára s jövőjére vonatkozik. — Ugyan azért felettébb szép s kívánatos is lenne, ha a gazdasági egyesület Bánság nagyobb földesurai részéről önérdékekben felkarolva alaptökéssel támasztatnék; — míg más részről közvetlen pártolást kell nyernie a Bánság lapályát lakó s földet mivelő községeitől. — Tulajdonképen kizárólag csak az utóbbiakat illetné az egyesület megalakítása, és annak a Bánságnak hírére s nevére méltó jó karban tartása, mert földes uraink valamint a pesti magyar ugy a bécsi gazdasági egyesület tagjai is lévén feleslegesnek tartják, hogy Temesvárott is tagok legyenek, annál is inkább, mivel lakásuk Pesten vagy Bécsben van, az ottani egyesületekben részt vesznek, és így mindent felhasználnak a mi gazdaságaik célszerűbb rendezésére, és jövedelmeztetésére szolgál, — mire elég példáink vannak, — ezt teheték, s teszik is az országos gazdasági egyesület nélkül is; de a közjólét iránti rokonszeny

vezeti őket arra, hogy az egyesület tagjai sorába álljanak és az intézetet pártolják.

Nem hozhatom fel példaképen szomszéd Torontál és Bács megyéket, mivel statistikai ösméretségem sokkal csekélyebbek e megyékről, hogysem felőlök szólhatnék, de tekintsük meg Temes megyét, — hová volna képes 15—20 ily megye egy hozzá illő gazdasági egyesületet vezetni? — a midőn földes uraink száma igen kevés, s nagyobb részét a földnek a szabadalmazott cs. kir. bécsi bank és a vallás alapítvány birja, — ha tehát a földes urak részéről tisztelt szerkesztő ur ohajtása teljesülne is, vajjon képes lenne-e akkor is az egyesület hivatásának illően megfelelni és fennállani? bizonyára nem. Az egyesületnek pedig a kór igényeihez képest működni kell, hogy az országról, illetőleg lakóiról az előre látható súlyedés még jókor elháríthatassék.

Nem tartom feleslegesnek megemlíteni egy évtized előtt, miként éltek hazánk paraszt gazdái. Mily keveset igényeltek mind ruházatban, mind pedig eledelökben, azt a köztök megfordult, — és jobban a köztük élt ember tudni fogja; hasonlitsuk össze jelenkori élet- és ruházati módjukat az akkorival, bizonyára mindenki azt fogja találni, hogy nagy előhaladás tétetett e tekintetben. Erre paraszt gazdáink elő nem állanak szokásos beszédjükkal, hogy nagy apám is így élt s ruházkodott; — hanem elfeledék azt, hogy a nagyapa egy pár csizmát 10—15 sőt husz évig is elviselt, s mellette mezitláb járt és bocskorát koptatta; — s ugy más ruha darabokat is melyek most minden két évben megújítatnak, akkor több évekig viseltettek; — de nézzük meg paraszt gazdáink leányait, itt ugy hiszem felesleges lesz minden további leírás az öltözetről, ha megemlítem, hogy ezek közt krinolin is létezik már. — Tehát öltözködés és jó élés tekintetében a korrallal haladtak. — Lássuk most a lejárt időkhöz képest a fent irt szükségletek honnan fedeztetnek: évtized előtt a községek ugarnak hagyták birtokuk $\frac{1}{3}$ részét, és így a jó föld rosz megdolgozás mellett is adott annyit, hogy csekély igényeit a gazdának kielégíthesse, — mivel haladt előre e tekintetben a paraszt gazda? — legfeljebb azzal, hogy az ugart is roszul megszántja, roszul megdolgozza, érezvén igénye többségét minden tekintetben mint egy évtized előtt — kielégítőnek találja, hogy többet szánt s vet; de hogy az ő gondolkozási

modorát a korhoz szabná, arról mit sem akar tudni, s ha jobb gondolkodási rendszerre utaltatik; akkor elő tud állani szokott feleletjével, hogy „nagy apja is így dolgozott s megélt, ő sem akarja azt jobban érteni“ — s ezen régi gazdálkodási modor mellett jól eszik, iszik, ruházkodik, s egy része csak akkor ébred fel, midőn adóssága birtoka értékét felülhaladta, — s akkor az adó és közköltségek nagyságának tulajdonítja adósságbani fetregését.

Iveket tudnék elősorolni falusi népünknek rendellenes eljárásáról, de kinek irjam? — az ő kezeikbe soraim nem kerülnek okulásukra, s tisztelt szerkesztő urnak, s e sorok olvasóinak tudom elég módjuk van olvasni, s hallani is külföldről részint az újabbkori, a parasztságra igen enyhítő s kedvező törvények nyomán bekövetkezett megromlásukra elkövetett okszerűtlen tetteit, — részint pedig a jó példával előmenők hiányában, tudatlanságokban okulni nem tudó nagy károkból jutását. Azért szoros felebaráti édes kötelességének ösmerhetné mindenki, — de különösen azon tisztelt egyének, kik állásuknál fogva a falusi néppel naponként érintkezésben vannak, tanácsuk, s hatásuk által a gazdasági egyesületet részökre mind üdvhozó intézetet lehető legbővebben megmagyarázni. —

Lássuk tehát mint lehetne a Bánságban gazdasági egyesületünket oly alapra fektetni, hogy az, minden ez intézettől megkívántató igényeknek megfeleljen.

Az elősoroltakból kitűnik, hogy tulajdonkép a községek hivatása volna a gazdasági egyesület támogatása és jó karban tartása, — igen is kérlelhetlenül megérkezett az idő, hogy paraszt gazdáink mámorokból felszerkentessenek, s hogy a korhoz illő gazdálkodási rendszerre oktattassanak; azért még a küszöbön lévő tagosítás bekövetkezése előtt haladéktalanul teendők: —

1-ör hogy a községek nagyságukhoz képest alaptőkékkel járuljanak a gazdasági egyesület alakításához,

2-or a gazdasági egyesület hivatásának szigorúan megfeleljen, — és

3-or minden 6—10 községben egy a vidékhez alkalmazott okszerű példánygazdaság alakítsák. —

Az első pontra azt mondaná valaki, hogy lehessen a községeket ennyi adózásokkal terhelni? arra azt felelem s egyszermind kérdem, — honnan fogják községeink a már eddig is alig fedezhetett szükségüket továbbá fedezni, ha ok- s korszerű gazdálkodási modorra nem oktattatnak?! — — e tekintelben a gazdasági egyesület egy hathatós javaslatot terjesszen a magas kormány elé, előadva az intézet elkerülhetlen szükségletét, — ez csak a községek általi támogatás után jöhet oly állapotra, milyen a jelen körülmények közt kívánatos és szükséges. Mivel tenné hátrább anyagi és pénz tekintelben egy 100 egész telkes községet ha a gazdasági egyesület fenntartására 400 forint alaptőkével járulna? — évenként 5% számítva, fizetne 20 főt (magától értetődően miszerint az 50 egész telkes 200 ft, a 150 egész telkes 600 ft. a 200 egész telkes 800 ft. s így feljebb — alaptőkével hozzájáruljanak) — hogy pedig örökös kamatokat ne fizessen, vonjon le

évenként a község nagyságához képest 50—80—100 frot, s jobb termelésű években többet, s így a hatalmas alaptőke helyén lesz, s a jótékony egyesület munkálhat legjobb belátása szerint.

Évek előtt a parasztságnak a burgonya ültetés, illetőleg termelés ajánlatot, de mivel a hatóság részéről tétetett ez ajánlat, senki sem követte a tanácsot; míg csak a mag a nép között történt kiosztásával szigorú parancs az ültetést el nem rendelé, a parancsot a nép nem teljesíté, és most mily hálával emlékezik mai napig is ez annyira jótékony rendeletre.

Most említett soraimat a burgonya ültetésről figyelemzetésül hozom fel a gazdasági egyesület tisztelt tagjainak, ha netalán a községben felszólítatnának az alaptőkének önkényes felajánlására? — — mire persze többen azt mondandják: *cribro aquam haurire*.

Továbbá, a cs. kir. megyefőnökségnél pár év óta létező községi számadások vizsgáló hivatala célszerűségénél s szigorúságánál fogva jóval többet takarított, s gazdálkodott meg évenként minden egyes községnek, mint a menyire az említett alaptőkének kamatja rug; — s végre

Vegyünk ezen példát is, mi szintén oda mutat, hogy az alaptőke a községeket nem szegényíti; — egy községnek oskolát, helység házat, vagy templomot kell okvetlenül építenie, a mi több ezrekbe szokott kerülni, — hány bánsági község ment e végre jó szándéku adományokat gyűjteni? — tudtommal egy sem, s tul élve a maga költségén végbe vitt építést, semmi nyoma az elszegényedésnek nem látszék meg a községeken. S így nem szegényednék meg egy község is az alaptőke reá ruházása által, mely a gazdasági egyesület fenntartására fordítatnék.

A 2-ik pont haladéktalan foganatosítására csekély személyem mit sem mondhat — fenntartván magamnak csak községekre vonatkozó szerény javaslatokat időnként az intézetnek beküldeni.

A mi a 3-ik pontban említett példánygazdaságokat illeti, szerintem nem kellene várni, hogy a földes uraságok tegyenek ajánlatokat, s kínálják meg az egyesületet példánygazdaságoknak való alkalmas földekkel, hanem az egyesület tárja elő ezeknek fontosságát nagyobb földbirtokosainknak, rá mutatván különösen, hogy ez nekik nagyobb előnyükre szolgáland, mintha földjeiket 30—40 holdankint haszonbérbe adnák. Bizony igen kevés, vagy egy községet sem lehetne megnevezni, mely földes urának nyakig nem volna adós, s ezen példánygazdaságok nem csak azt szülnék hogy a paraszt gazdák tanult okszerű gazdálkodásaik után évek óta létező adósságaikat letörlesztenék; de haszonbér földjeik jobb becsnek is örvidenének mint eddig. — Menyire sértené meg egy szabadalmazott cs. kir. nemzeti bankot, ha annyi ezerekre menő hold földjéből 100 holdat a gazdasági egyesületnek ily szent célra adományozna,*) s így nem érezné meg a csak-

*) A nemzeti bank a gazdasági egyesület részéről, mindjárt annak alakító közgyűléséből ez iránt megkerestetett, hanem tagadó választ nyert, az adatván okul, hogy a bank csak hasz-

vári, s nagyköveresi uradalmat sem, ha minden uradalomban egy-egy egész telekre menő földdel az intézetet megajándékozná; — ugy szintén a szomszéd Torontál, Bács és Krassó nagyobb földes urai sem adnának tagadó választ, ha felkéretnének az intézet felvirágoztatására nélkülözhetlen segédeszközök előteremtésére. *) És így aztán volna módunk életbe vágó szükségjeink tárgyalására, és a javítások egyenkinti behozatalára.

Kalmár Antal.

Levelezések.

Pesti levelek Pesty Frigyeshez.

II. Miután ön mióta becses lapját megindította, folyvást nagy figyelmet tanusít hazánk történelme iránt, hiszem hogy legközelebb számai egyikében terjedelmes ismertetését adandja Hatvani Mihály: „Rajzok a magyar történelemből“ című legújabb művének, melynél jelesebb munkát aligha mutathat elő hazai nyelvünkön irt történeti irodalmunk, mely igen sokat fog nyerni azáltal is, hogy ő irandja a Sz. István társulat által kiadandó nagy Encyclopaedia történeti cikkei nagyobb részét.

Felesleges lenne hosszasan vitatni azt a mit mindenki tud, hogy t. i. nálunk nem csak irodalmi, hanem egyéb szempontból is fölötte kívánatos, hogy minél nagyobb figyelem forditassék iróink által a történelemre; hogy mivel a nemzedék, mely legújában nőtt fel, csakugyan igen szükségli, hogy az irók általjában s különösen a lapok kezelői is a mennyire csak lehetséges, hassanak a történelmi ismeretek terjesztésére, én a nemzet nemzeties értelmességére, s fajunk legszentebb érdekeire nézve nagy nyereseménynek tartok minden munkát, minden vállalatot, mely által hazai történetünk ismerete terjesztetik.

S ha a fölött gondolkodom, ha vajjon az a mi e tekintetben legújában történt elegendő-e, ha nem mik lennének a teendők, az első kérdésre nézve nemmel kell válaszolnom, s ha a teendők fölött elmélkedem azok hosszú sorozatát látom.

Elismerem, hogy a történettudományra, s azokra nézve, kik azt tanulmányozzák, szóval, a történészekre nézve nagy nyeresemény, ha oly jeles munkák jelennek meg, milyenek Szalay, gr. Teleky, Horváth Mihály (Hatvani Mihály) művei, a Buda-Pesti Szemle több cikkei s a Buda s Erdős Sándor s Kerekgyártó Árpád által megindítandó Magyarország művelődése története is, de ha a célt, melyet nemzetiségünk s fajunk nemzeties értelmisége tekintetében eléretni ohajtok, tekintem, bár mennyire örvendek is ez éppen említett jeles munkák megjelenésének, s bár azok mindegyikét nagy nyereseménynek, sőt kincsnek tartom történeti irodalmunkra

navevője a rábizott birtokoknak, nem pedig tulajdonosa, és hogy különben sem bir példánygazdaságra alkalmas földeket.

(Szerk.)

*) Vajjon miért hát mégis csak tengődik az intézet? (Szerk.)

nézve, mégis azt hiszem s vallom, hogy az ily szorosan vett tudományos s nagyobb kiterjedésű munkák nem elegendő eszközök arra nézve, hogy a történeti ismeretek általános, vagy legalább igen tág körbeni elterjedést nyerjenek.

E cél szerintem csak ugy érhető el, ha nem csak azok számára, kik a történetet tudós szempontból tanulmányozni akarják, nem csak a történetben már járatos s azt, ha nem kimerítőleg, de legalább nagy részben ismerő honpolgárok számára irt történelmi könyvek s cikkek jelennek meg, hanem oly történelmi munkák is, melyek a nagy közönség, s pedig annak külömbféle alkotó részeinek számára vannak írva, s melyek nem a történetírás szorosán vett tudományos kutató s criticus modorában, hanem kellemes iránylyal ugy, hogy az olvasó a nélkül hogy észrevenné, hogy tanítani akarjuk, s a nélkül hogy fejét törnie kellene, (mit a mint Széchényi István gyakran mondta, vajmi igen kevés magyar szeret tenni), szóval mulatva s az olvasásban folytonos érdeket lelve ismerkedhetnék meg hazánk történetével.

Vegyük a kérdést gyakorlatilag, — a közönség nem éppen vagyonos osztályából, sőt abból is fájdalom kevesen veszik meg a nagyobb terjedelmű, s szorosán vett történeti munkákat, melyek, ha megvannak is valamely casinói, vagy más közhasználatra nyitva álló (ilyen csak két három városban van) könyvtárakban, mint a tapasztalás mutatja, részint, mivel a komolyabb s mélyebb történeti tanulmányozáshoz, s általjában a komolyabb szorosán vett történészeti modorban irt könyvek olvasásához csak kevés embernek van kedve, s sok nem is ér reá nagyobb történelmi munkákat olvasni, egy év alatt legfeljebb néhány ember olvassa, vagy talán lapozza át az említett kitünőleg jeles munkákat, míg ellenben ha történetünk általjában, de különösen egyes érdekesebb korszakai oly modorban s irányban, mint Macaulay s Lamartine munkái, vagy mint nálunk Danielik Columbusa lennének kidolgozva s előadva, azaz, ha az olvasó mint mondtam már, nem a tudomány száraz nyelvén, hanem költői irányba burkolva, s azt a mi valóban megtörtént, költészeti zománcsal felékitett képekben olvashatná, szóval, ha a történelmi tanulmány nem tanulmányként, hanem mint mulattató olvasmány adatnék elő, az ily munkákat kétségtelenül hasonlithatlanul többen fognák olvasni.

Ha valaki akár hivatalos teendői, akár gazdaszata, kereskedése s mestersége által egész nap el van foglalva, nem igen szeret néhány szabad órájában komoly olvasmánnyal foglalkozni, s ha olvas, azt azért teszi hogy mulasson, s ne keljen ismét fejét fárasztani, — s kérdem, hogy azok közül, kik így vélekednek s kik ezen okból nem olvassák a szorosán vett történeti munkákat, nem fognának-é szivesen olvasni oly könyveket, melyekben hazánk története, mely érdeklí őket költői iránylyal s a képzetre ható, azt s a figyelmet folyvást ébren tartó, s érdeklő képletekben lenne előadva. Én azt hiszem, hogy igen!

S aztán nem a nők képezik-e az olvasó közön-

ség tetemes részét? s a mennyire ismerem a magyar hölgyeket, tudom, hogy általában nagy érdeklődéssel viselkednek történetünk iránt, de tudom fájdalom azt is, hogy hölgyeink nagy része még a legmiveltebbeket sem véve ki, igen korlátozott történelmi ismeretekkel bír, s ezt éppen nem lehet nekik vádúlni feladni, mert hisz a növelkedben (s ez a tanulmányok halmaza, a sok nevelés, stikkelés sat. miatt nem is lehet másképp) csak igen mérsékelt kivonathban adatik elő hazánk története, úgy, hogy a hölgyek a midőn haza jönnek a növelkedből, vajmi keveset tudnak történetünkből! s ha aztán később akarnának is történelmi ismereteket szerezni, — hol vannak a számukra írt történelmi munkák?

Minden más nép nagy számmal bír ezekkel, de nálunk mindössze két ily munkát ismerek, s e kettő is nem kielégítő, s ha az is már ugyiszólván alig kapható, mit ismét mint kétségtelen tanúságát lehet venni annak, hogy oly munkák, melyek a történelmi ismereteket nem a tudomány száraz nyelvén, hanem oly irányban, mint a regények vannak írva, s költői képletekben adják elő, kellendőségnek örvendenek, s hogy ennek következtében általuk igen tág körben terjednek a történelmi ismeretek.

S nem kell felejtenünk, hogy a társadalomnak különböző osztályai vannak, s hogy a salonhölgy s magasabb miveltségű férfiú, — az egyszerűbb nő — a polgári hölgyek s a nép leányai, és a különböző osztályok férfaira nézve is, különböző terjedelemben, modorban s irányban kellene létezni a történelmi ismeretek terjesztését tervező munkáknak, ha el akarjuk érni a mint mondtam, nemzetünk nemzeti értelmisége, s fajunk élete érdekében okvetlenül megkívántató célt, t. i. azt, hogy általánosan, vagy legalább igen nagy körben terjedjenek el a történelmi ismeretek.

S még egy van, a mit nem szabad elfelejtenünk, s a mi szerint fő tényező, nemcsak a történelmi ismeretek terjesztésére, de általában arra nézve is, hogy ama magasztos tűz, s ama lelkesülés, melynek köszönhetjük nagy részben hogy fajunk él, nem vezett ki az új nemzedék kebléből, — azaz, hogy gyermekeink ha nem jobban mint mi, de legalább úgy ismerjék hazánk történetét, dicső s véres multunkat és abból azon meggyőződést merítsék, hogy legszentebb kötelességük oda iparkodni, hogy jövője is legyen azon fajnak, melynek oly szép multja volt. —

(Folytatom.)

A Majnapartról. (Végo.) Ideje, hogy befejezzem, talán hosszúra is terjedt uti jegyzeteimet. Azonban mielőtt bucsút vennék Frankfurtól, elvezetem olvasóimat egy helyre, hova előbb vagy utóbb, akarjuk vagy nem akarjuk, mindnyájunknak menni kell. Sokan elrémülve tekintik ezt, melynek látására, miként Berzsenyi mondja, a tündérhalom, a ragyogó dagály, a szemek vázai, s a világ álarcái lehullanak. De én, meglehet természetem komolysága, meglehet az élet viszontagságaiban szerzett tapasztalataim, és ezekre épített alapelveimnél

fogva enyhülést találok inkább e helyen, semhogy tőle visszaborzadnék. Azért bár hova menjek is, szívesen fölkeresem, és örvendek, ha valahol azon tiszteletkegyelet- és figyelemre találok, melyel én iránta visseltetem; mert:

Minden szál fű, virág, melyre tekintek itt,

Érző szív vala, mely ömlede mint enyém;

Minden porszem úgy élt, úgy szeretett, örült

Mint e gerjedező kebel. B.

Talán fölösleges is mondanom, hogy a temetőről, az élet ezen gyakorlati iskolájáról akarok szólni. Láttam nagyszerű, láttam fényes, emlékek-, oszlopok-, sirboltok-, keresztok-, kápolnák- és csarnokokkal ékesített temetőket Olaszországban; minő például a veronai vagy bresciai; de olyan jól sehol sem éreztem magamat, mint a frankfurti, és még inkább a leipzigit cinteremben. Az olasz temetők csak a nagy pompát, a márványba vésett kevélységet mutatják, de a szívet hidegen hagyják; hol csak a gazdagnak van emléke, a szegény pedig, mint a birka, számokkal van megjelölve; míg a németországi temetőkben minden oly kedélyes, oly megható, hogy az ember nem is féli az enyészetet lehelletét. Itt a temetők árnyas sétányok, tágas, szép utak által részekre felosztva, hova kedvtőlésből is kijönnek a lakosok; és a sirhalmok mind megannyi virágágyak és nyugóhelyek az élőknek, és a holtaknak; melyeket padok, és pihenésre mesterségesen alkalmazott sziklák vesznek körül. Soha nem fogom azon benyomást elfelejteni, melyet Lipcsében, a város közepén, és már elhagyott, de annál szorgalmasan művelt temető reám tőn. Rózsás kertnek mondhatnám, hol a sírok szellemei az élőkkel barátkoznak. És valóban kert is ez, melynek művelésével rendes kertészek foglalkoznak. A halál itt elveszti minden komorságát, s a vallás és költészet bájsugárral fonja körül a mulandóság jelvényeit.

Megnézvén a frankfurti temetőt, ohajtottam látni a Bethmann nemzetség sirboltját is, melyet Thorwaldsennek emlékműve díszesít. Erről egész történetet kellene mondanom, ha igazán értelmezni akarnám, de azt nem teszem, már csak azért nem: mert nem tudok róla olyan elragadtatással szólni, mint a minővel a német írók a német eredetű művészt magasztalják. A mű carrarai márványból készült, és egészben véve szép, de egyes részleteiben nem bír sem azon finomsággal, sem azon tökélyvel, melyet egykor Velencében a S. Giovanni e Paolo egyház del Rosario kápolnájában Bonazza, Torretto, Morlaiter, különösen pedig Tagliapietra remekein bámultam. *)

*) Temetőben sétálván, elszoktam olvasni a siriratokat, melyek néha tanitanak, máskor, a hely minden komolysága mellett is, mulattatnak. Így történt, hogy nem régebben Pesten, a váci temetőben, fölkeresvén újabb irodalmunk első rendű bajnokának, Kisfaludy Károlynak sirját, a márványemlékbe, valamely idetévedt német poeta által, elég olvashatóan bevéselt versekre akadtam; melyeket curiosum gyanánt ide igitatok:

„Fremder Zungen fremde Töne
Wagen deinen Ruhm verehren,

Miután így a város főpontjait érintettem, néhány általános észrevételt kell még annak physiognomiájára nézve tennem. Frankfúrt, mint többnyire a középkori városok, melyek a körfalak- s várarkokból lassanként kibontakoznak, — régi köpeny új gallérral. Gallérát azon gyönyörű villák képezik, melyek egymástól különülve, és virágos kertekkel közbesítve, a belvárost körülveszik. Ezekről ismeri csak meg az ember igazán Frankfurt valódi gazdagságát; melyek mindannyi paloták, címer és korona nélkül; mert ezeket nem a születési, hanem a pénz-aristocrazia építette. Nem is sokat hall itt az ember grófról, báróról; hanem ha kérdi:

Mögen deine wilden Söhne
Ihnen dieses nie verwehren.“

Azok a vadfiúk, hát természetesen mi volnánk; kik senki fiának a kedvéért le nem akarván mondani nyelvünkről és nemzetiségünkről, és annak a hazában jogairól, azt mondjuk Zri-nyivel: „Ne bántsd a magyart“! P.

kié ez a palota? azt mondják: N. tözsér, vagy X. kőműves, Y. ácsmesteré. De azért ne vélje senki, mint- ha itt valami republicanus egyenlőség uralkodnék. O! nem: a pénz-aristocrazia az aristocraziának minden nemei között a legkiálthatatlanabb. Megvannak mindazon bünei, melyek a születési aristocraziának; a nélkül, hogy birna annak erényeivel. Frankfurtban az igaz, hogy nem kérdezik az emberről: kicsoda? — de annál inkább kérdezik: mennyi pénze van? — és a szerint mérik, becsülik vagy lenézik. Ezen Croesusok között természetesen a Rothschild testvérek az első helyet foglalják el; kiknek a városon kívül pompás nyári lakaik vagynak; az egyik Kindsburg, a másik Grüneburg.

És most tisztelt szerkesztő ur! bevégzem tudósításaimat. Fogadja szíves kézsorításomat, és működjék továbbá is a haza és nemzetiség érdekében jó egészséggel. Én a Rajna mellett sem feledtem el, hogy még a Maroson túl is laknak magyarok.

Pados.

T Á R C A.

Diákkori emlékeimből.

— Kalandhalmaz. —

(Vége.)

Mari ajtaja e pillanatban feltárult s ő Miskával lépett ki a kertbe.

Ez hibázott még, hogy ezek füleljenek le!

Láttam, hogy menekvés nincs, tehát halálnak szántam magam szégyenletében, elnyultam egész hosszamban, és behunyám szemeim, hogy ne láttassam.

Hallám azonban jól a közlegők beszédét.

— Szerencsétlen gusztusa lehet, ki ily időben erre motoz — tördelé Miska.

— Mit kerestél ajtóm előtt?

— Leghihetőbb valami házbeli elkésett gavallér, kit szeretnék megijeszteni, mit ácsorog idegen ablakok előtt.

— Igen igen, kedves Céner ur, ijessze meg! — biztatá Mari.

De nem szorultam én Miska ijesztésére, eléggé megijedtem én ez utolsó bizalmas hangtól.

Higyen barátoknak a ki akar, én nem hiszek többé.

És a lány, ki annyi szemérmes ártatlanságot színlelt, nem egyéb álzónál, ki százakkal kacérkodik, hogy mindannyiát kijátsza.

Csak ő játszhatná ki egyszer: megérdemlené!

Higyen leánynak a ki akar, én nem hiszek többé!

Jaj, de ezen életelő határozatok még nem rántottak ki a crédoból, legfeljebb is annyi időbe kerültek, hogy vendégeim elérkeztek hozzám.

— El csak nem ájult a hóban! — monda Céner, és lehajolt, elseperte arcomról a havat, s orromat megrángatta.

Nem mozdultam.

Kivett egy csipet paprikát mellényzsebéből, mit az alumeneum kedvéért untalan magával horda, s orromba tömte.

Csodálatosat prüszenték, — s így az életet nem lehet többé tagadnom.

Felgrottam ésbámulva néztem élesztőim szemébe, de

ha a hó engedi, észrevehették volna, hogy majd kigyultam pirultamban.

— Ferkó! lidérceken röpkedsz te? — kiáltott Céner — mi hoz téged ide?

— Az istenért, nem sértette meg magát? — kérdi aggodalmas hangon Mari, melyeknek bizonyosan engem kelle kiengesztelni a látottakért, de én eltökéltem saját szívemre sem hallgatni többé, azért szárazan feleltem:

— Burkus és Organon átvettek a kerítésen, s szerencsémre; — legalább mint Fűtyifának akartam felkiáltani az emeletbe, olyakat láttam, mikkel fülig meglehettek elégedve. Kérem Céner ur! oldja el a hurkot, s én nem leendek tovább érdekes találkájuk kelletlen vendége.

— Gyerek, azért még lakolsz — mormogá fogai közt Miska, és elmetszé a rézhurkot, azután ajánlva magát Marinak, ennek szobáján keresztül elvezetett.

Mari csodálatosokat összevissza képzelhetett e néhány perc esemény halmazáról, talán nem is aludt, ha sértve érzé magát végszavaim által, vagy jóízűt nevetve még kellemesben szenderült el.

A lányokat annyira sem lehet kiismerni, hogy még azt sem határozhatom meg.

De azt már nagyon is jól tudtam, hogy én nem aludtam. Alig értünk haza, Miska belül ránk zárta az ajtót.

Vártam feszülve a következőket, mert ez ok nélkül nem történt.

— Szép becsületet vallok veled — vontatá positurába vágva magát előttem, — dicső koszorút készítesz mindketőnknek, mondhatom!

— Milyet készítek, magamnak készítem, — dobám vissza dacosan — neked azért egy hajszálad se öszüljön meg miattam.

— De szégyenlem magam, hogy hazánkfia vagy — fakadt ki ingerülten ellenfelem, — mindenütt jó levedet adtam fel, s így dobsz a sár közepére.

— Kár volt magad megeröltetni, magam is birtam volna becsületet szerezni.

— Látszik, miként indultál hozzá.

— Az nem a te gondod. Vagy tán az is a becület szótárába tartozik, hogy késő éjjel egyedül zárkozz el egy leánynyal!

— Pimasz!

— Ekkép felelnek a cáfolhatlan vádakra.

— Ő taval tanítványém volt, s közlőrl ismerem.

— Az a menykőség, hogy nagyon is közlőrl; elég bizonyosság a tegnapi est.

— Hát innét fú a szél? — nevetett egyszerre Miska, mi nekem ismét nem birt inyemre lenni — hát szerelmes a gyerek? no így még nem végeztük még egymással, lesz még szerencsénk mindaddig találkozni, míg lesz mit kezdről elütni.

— Gyönyörű elveket hozol napvilágra.

— Éj van már — nevetett ő tovább — éjjel nemde setét gondolatok születnek?

Nagyon kezdtem érezni, hogy hátamban nyilamlottak e szavak, azért nem feleltem rájuk, hanem feküdni készültem.

— Szép álmokat, jó éjszakát! — nevetett gúnydiadallal Miska s elfuvá a gyertyát.

Dehogy voltak nekem szép álmaim, dehogy jó éjszakám! Mardosott a legkeserűbb csalódás fulánkja.

Ismét magam voltam e széles világban, egyedül magam: nem volt, ki engem megértett volna; — eltaszított, megcsalt, kihez bizalommal simultam.

Bele vertem fejembe, hogy megértem a halálra.

Készültem imádkozni.

A hold pedig feljött, a hó megszűnt esni, szobánk elég világos lett. Miska hatalmas horkolással idvezle a szerelem őrcsillagát.

S ilyen prózai embert ruházott fel a galád sors, hogy érzelmeim tengere felett uralkodjék, ki maga elalussza az ábrándok legszebb alkalmait.

Mondja aztán valaki, hogy a sors javunkat akarja.

Egy ilyen emberbe szerethet egy fekete szemű leány? kit én csak merengve képzelek boldognak.

S lehet-e máskép, mint a hogy én képzelem?

Kíváncsivá lettem unalmamban, ugyan mit olvashattak ezek egy elzárkózva?

Felkeltem, kivontam Miska zsebéből a könyvet, s majd pápistává lettem ijedtemben, a mint belenéztem.

Tekintém tábláját: rajt a vastag tinta kereszt a veres papíron, nem lehet csalódnom, ennek kellett lenni.

Ujra felnyitám, nincs-e benne valami rejtett lapocska, de nem volt; egész szárazságában Fogarassy magyar nyelvtana volt kezemben.

És én azért házsártoskodtam: midőn éppen kedvemért iparkodik az angyal nyelvünket tanulni, én ily goromba vagyok hozzá!

Ilyen a szerelmes ember! ha más nem vet gátot utjába, maga torlaszt magának.

Pedig nekem Céner is eleget rakott.

Megálj Céner ezt még megemlegeted!

Hol van Attila eltemetve?

A Szépirod. Közlöny erről közetkező igen érdekes cikket hoz.

Attila temetkezési helye egybefüggésben van egy másik nagy fontosságú eseménnyel, tudnillik a tárnokvölgyi ütközettel; erről krónikáink azt írják, hogy a romaiaknak, leginkább a longobardok és németekből álló serege Tétény körül, Szászhalmon és Potencia váránál levén egybegyűlve, a Kelelföldénél átjövő hunok s kunok által megtámadtatott, s a Tárnokvölgy mentében hoszu ideig tartó ütközet után, mind a két fél által szenvedett tetemes vérontás után, megveretett. — Ujabb időkben többen találkoznak, kik az egész tárnokvölgyi ütközetet kétségbe vonták, és pedig azon okból, mivel

Potentia nevű város e helyütt más írók által nem említettik; nem is tekintve, hogy ily nem említési körülmény döntő erővel nem bír, engemet egy családbeli per annak létezéséről meggyőzött, nevezetesen: 1766-ik év nov. 12-én Rácszentmiklós, Szt. László és az érdi uradalom közt fölvétetett, 1774-ik évben pedig befejezetett határjárás pernek egyik tanuvallási oklevele első kérdésében Potencia sánca említettik, melyről tizenegy tanu többnyire ezen szavakkal teszen említést: Batta (Szászhalom) felül a Duna mellett levő Potencia sáncaának alsó végét — azon Potencia sáncaában szőlőt bír a fatens — és vallja a Potencia sáncaát egészen az érdi határban lenni, — hogy Potencia sánca egészen az érdi földön vagyon — Potencia sáncaát egészen érdi földön lenni tudja — sat. *) így vallottak érdi, battai és tárnoki egyszerű szántóvető emberek. Ha e helyütt Potencia soha sem volt, honnét e szóbeli hagyomány? — A tárnokvölgyi ütközetről krónikáink folytatólag azt mondják, hogy a hunok halottjaik közt Kewe, Béla és Kadicha fővezérek tetemeit megtalálván, azokat szittya szokásként az országút mellett eltemették, s fölöttük egy nagy oszlopot emeltek, miért is ezen hely Keweházának, Keweoának hivatottat, most pedig Keazónak nevezetik. Attiláról pedig azt állítják, hogy ama nagy oszlopnál Kewe, Béla és Kadicha mellé lön temetve.**) Így tehát Attila sirja Tárnok völgye mentében Keweháza vagy Keazóban keresendő, hol van ez? Tárnok völgye Fejér vármegyében van, mostani birtokosa, b. Sina Simon ur. Keweháza vagy Keazó nevű helység nincs ugyan, azonban Tárnokhoz közel fekvő Szentpéteri falu minden hivatalos s nem hivatalos iratokban, valamint közbeszédben és a térképeken Kajászó Szt. Péternek nevezetik; itt kell tehát Attila sirját keresnünk. Igaz ugyan, hogy napjainkban Kajászó Szt. Péter és Tárnok között éjszakketről egy részben Tordacs és Martonvásár vannak, hanem a távolság alig $\frac{3}{4}$ mföld, már pedig napjainkban is látunk példákat, hogy egy nagy határ különböző részei megnépesítették, azokban többféle nevű helységek keletkeznek. Így tehát a hajdan nagy terű Tárnokból először kivágtott Keweháza vagy Kajászó, utóbb pedig Martonvásár és Tordacs.***) Ennyit krónistáink után bizton gondolok állíthatni; hanem ez a temetkezési hely tüzetes kimutatására nem vezet, azonban a nép száján maiglan élő monda és hagyomány, talán itt utbaigazíthat. — E napokban egy martonvásári eredetű és több éveken át Tordacson szolgált cseléddel beszélvén, ez Attila sirját említette; kérdéseimre azon feleletet kaptam, hogy az odavaló nép köztudomására Attila király ott fekszik eltemetve, hol most a zámori, kuldói, tordacsi és tárnoki határok összeszögellenek, és pedig nem messze az arra vezető uttól, egy kiemelkedő domb alatt, mintegy öt öl mélységben. Midőn régi történe-szeink állításai több századok után a néphagyománnyal így egybehangzanak, ezt én nem csak megvetendő körülménynek nem tartom, hanem olyannak, mely bővebb s tudományos kutatást, sőt ásatást is megérdemelne; s hiszem, hogy az illető földesurak készek ehhez segédkézzel járulni. Hogy az országút most nem arra vezet, figyelembe nem jöhet, mert bizonyos, hogy ez második József császár idejében lön kijelölve, hogy pedig a mult század közepén Martonvásár és Tordacs körül régi- és új fejérvári ut említettett, azt szinte egy határjárási perből megmutathatom.

Rosty Zsigmond.

*) Ezen tanuvallatási oklevél, az egész perrel együtt hiteles kiadományban, nálam Rácsztmiklósön mindig megtekinthető.

**) Simon de Keza L. 1. C. 2. §. 4. és C. 4. §. 4. Podhraczký kiadása. Thuróci Chron. L. 1. C. 11, és 22. Chronicon Budense p. 16. 29. Nicolai Olah Hung. L. 2. C. 2. §. 1. és C. 16. §. 4.

***) Martonvásár és Tordacs már a 13-ik században említettnek, így 1272-dik évben: quidam Gregorius nomine, de villa Martonvásár, egész Tordacs helységét a budai szigetbeli apácáknak hagyományozta. Fejér C. D. T. 5. V. 1. p. 179.

Heti szemle.

— Györgyovics és Hadzsics szerb írók, kik a magyar irodalomnak már több jeles termékét fordították szerb nyelvre, és pedig szakértők véleménye szerint, remekül, Szigligeti 100 arannyal jutalmazott „Fenn az ernyő nincsen kas” jeles vigjátékát is lefordították. (M. Sajtó.)

— Krassómegyei Binyis és Doklén falvak határában bizonyos agyagföld találtak, mely miután a porcellánhoz hasonlít, edények készítésére igen alkalmasnak bizonyított be. Mintegy 30 évvel ezelőtt e megye egyik főszolgabirája ezen agyagból Iglóra küldött mutatót, honnan nem sokára ezen földből készített edények küldettek vissza, oly megjegyzéssel, hogy ezen agyagból igen jó porcellánedényeket lehetne készíteni, egyuttal az iglói porcellán gyár akkori felügyelője ajánlkozott is, hogy említett főszolgabíróval egy porcellán gyár felállítására társaságba állani kész. Minthogy azonban a nevezett falvak kincstári jószágok voltak, és a kincstár és megyei hatóság között ez időben folyvást surlódások forogtak fenn, minden lépések e terv kivételére meghiusultak. A későbbi annak érdekében más részről is történt kísérletek szintén célra nem vezettek, — meglehet, hogy a kincstár maga szándékozott oly gyárat felállítani, és hogy ezért senkinek kezére járni nem akart. A két falunak lakosai oláhok, kik eddig majdnem kirekesztőleg edény készítésével foglalkoztak. Határosok ide Boksán és Szurdok, hol erdők is találtak, ámbar nem nagyok. De ez keveset változtat a dolgon. Tudjuk, hogy az állami vasutársaság szárnyvonalt tervezett Dettáról Boksánon át Résicára, és ez lehetővé tenné, hogy a gyár olcsó kőszént, vagy fát a hegyek erdeiből is felhasználhatna. Jónak találjuk hazai iparunk barátait ezen körülményekre figyelmeztetni, mert valóban szomorú volna, ha ezen Furdia, Doklén és Binyis helységeiben előforduló tüzelőanyag, és edények készítésére, oly kitűnő agyag ma holnap mint nyers anyag szállítatnék ki idegen gyárakba.

— Párisban éppen most jelent meg a Dictionnaire de l'Académie française első kötete. Ez 368 lapból áll és Abusivement szóval végződik. Ezen első kötet 23 évi munkát vett igénybe. Ha a munka ugyan ezen terv szerint és sebességgel folytatatik, befejezése 3000-ik évben Kr. sz. u. bekövetkezendik, 51 kötetből állandó, és legalább 5 millió franknyi költségbe kerülend, miután a szerkesztési költségek már ezen első kötetnél 150,000 frankra hágtak.

— A brit hivatalos kimutatások szerint Európából kívándorlók száma a múlt évben 352,378 személyből állt, ezek közt 109,600 német, 99631 angol és skót, 86238 ír, 13802 francia, 8151 svéd és norvég, 5000 schweizi, 1734 hollandi, 660 belga, és 400 szárd; legtöbben t. i. 244000 Amerikába vándoroltak ki.

— Rumában a cs. kir. adóhivatalba f. hó 3-án éjjel az ablakon betörték, és egy asztaliókból 11 ft. 25 $\frac{1}{2}$ krt. rézpénzben elloptak, a pénztár azonban bántatlanul maradt.

— Szentpéteri Zsigmond, nemzeti színészünk egyik oszlopa kidőlt, és f. hó 13-án egy soká betöltetlen maradandó helyet hagyott hátra művészetünk terén. A hazafiak áldása kíséri eredményteljes működésének emlékét.

Temesvári ujdonságok.

* Minden időszaki lap vállalkozója kétféle ohajtást ápol különösen. Egyik abban áll, hogy a lap fennállhasson, a másik, hogy hatást gyakorolhasson a közönségre. Lealacsonyodik azon irodalmi vállalat, mely csak anyagi hasznot les, viszont hatásról szó nem lehet ott, hol valami lap csak kevesek kezére forog. Magyarország viszonyai valóban nem olyanok, hogy bár mely irodalmi vállalatnál meglehetne gazdagodni, ha ez így volna, képeseknek kellene lennünk folyóiratokat felmutatni 30—40 évi folyamattal. Azonban hazai lapjaink csak százával számítják előfizetőiket, és ritkák azok, a melyek a 2000-et megközelítik, vagy tán felül is haladják.

Igazságtalanság volna ebből azt következtetni, hogy hazai művelődésünk alacsony fokon áll; mert ha e tekintetben hátrább maradtunk is némely nyugoti nemzetektől, a magyar családok házi élete még is jótévő hatást gyakorol még az idegenre is, azon józanság és kedélyes bensőség által mely mindenben átömlik. Azonban mindig bizonyos vörös fonalba ütközünk, mely az őszhangzatot zavarja, a helyes alapfeltétel következményeit meghusítja. Nem tudjuk miként nevezük ezen bizonyos valamit, — talán törődött akarattal lehetne nevezni. Mindenki kívánja a haza boldogságát, de az azt elősegítő eszközöket bizony csak elhanyagoljuk. Mindenki ohajtja, hogy a magyar tudomány és irodalom felvirágozzék, — ki ne ohajtaná ezt, mint nemzeti dicsőségünk egyik legbiztosabb zálogát? — de tudósaink fáradozásait vajmi csak messziről tekintjük. Minden magyar őszintén kívánja, hogy a Bánságban is magyar lap álljon fenn, még a ki öntudatához tán nem jött volna is, érezné az ily közlöny szükségét, legalább akkor, ha netán megbukna az, a mely most megindult; még is a részvét semmi arányban nincs a vállalat fontosságával. Ha okát kérdezzük e ténynek, nehezen eligazodunk. Senki sem sokálja az előfizetési árt; a tartalmát elég érdekesnek találják, mert benne a történetbarát, a természet csudálója, az anyagi érdekek buvárlója, a mulatni vágyó, és hirtet kereső is talált magának valamit, és jelesebb íróink eszméivel megismerkedett. Éppen csak a közömbösséget vádolhatnók. A magyar ember azt szokta mondani: „eltengődik ez nélkülem is”; — vagy: „kivánom, hogy ez így meg amugy virágozzék, majd én is egyszer hozzájárulok”. A jobbak is azt hiszik, hogy már többet nem tehetnek, mint egyszerűen a maguk nevére előfizetni. Pedig dehogyan, dehogyan elég. A buzdítás, ajánlás, rábeszélés itt fő dolog, — és a nélkül még köztünk valami vállalat nem tud terjedni. Mi haszna, ha a Delejtű éppen csak magyar lap volna, — hatás nélkül. E szolgálatot egy igtatványokat hozó hirdető is tenné, és nem volna szükség azon becses, érdekes kéziratok közlésére, melyek nálunk kiadásra várnak. Nézetünk szerint azonban a Delejtűnek a Bánság magyarságának értelmiségéről is kellene tanuskodnia, és azt, hogy bár hol, és mikor adja a magyarság életjelét, ez mindenütt a műveltség igényei és kívánalmai szerint történik. Röviden: szükség hogy nagy, igen nagy legyen az olvasók köre, és aztán a szellemi hatás sem fog elmaradni. Lehetetlen, még nehéz dolgot sem kívánunk, mert elérhető, ha buzgó hazafiak a lap érdekét felkarolják. — Még egy pár nap, és azon határidő küszöbén állunk, mely a Delejtű második folyamát megindítja, de egyszersmind állásunkat is tetemesen nehezíti. Ez okozza, hogy lapunkból felesleges számokat nem fogunk nyomathatni, a miért is a megrendelések siettetését kérjük. — Bár mi szerény legyen Delejtűnk, meg vagyunk győződve, hogy ez bizonyos tekintetben szellemi szükségünk mérlegének vétetik, és hogy a kritika mely rajta gyakoroltatik, nem kis mértékben a nemzet szellemi életét is illeti. A közönség részvététől függ, hogy szellemi terén hódításokat tehezzünk, és ezen részvét megnyerésére kérjük minden ügybarátot. —

* Tolvaj becsületesség. F. hó 7-én B..... J. itteni kereskedő estve $\frac{1}{2}$ 9 órakor az indóházból a várba sietni akarván, egy ismeretlen egyén által feltartoztatott és pénzének kiadására kényszerített. A megtamadott oda adta tárcáját, a rabló pedig abból 2 fr. 12 prk. kivett, a többi pedig tárcájával visszaadván tulajdonosának, elillant.

* Ma kedden színházunk látogatói különös élvezetben részesülendnek. Jeles énekes művésznők Friedrich aszszonyság jutalomjátéka adatik ez alkalommal, s e célra operai egyveleg oly zeneművekből szerkesztetett, melyek közönségünkre mindig a legjobb hatást gyakorolták. Különösen kiemeljük a „Hunyadi László”, és „Kunok” operákból előadandó részleteket. A jutalmazandó művésznő, közönségünk régi kedvence, tiszteletének különös jelét az őt kitüntető közönség iránt a Normából vett énekdarabban adandja. Jól esik tudnunk, hogy közönség és művésznő kölcsönösen meg-

vannak elégedve egymással, és így bizonyos, hogy a szín-
házban ma számosan leszünk együtt.

* A gazdasági egyesület f. hó 14-én tartott közgyűlésében szép számú tagok vettek részt. Ez alkalommal az évi számadás előterjesztetett, és jóváhagyást nyert. Karvalyi Frigyes, eddigi pénztárnok ur leköszönvén, helyébe Artner Jenő ur választott meg. — Az elnök jelenté, hogy a társasági titkár, tekintetbe véve az intézet kedvezőtlen állapotját, és a hivatalos munkák kevés voltát, évi fizetésének feléről önkénytelenül lemondott a társaság javára, a mi köszönettel elfogadtatott. — Indítvány tétetett, hogy miután körülbelül még 100 tag mult évi járulékjával adós maradt az intézetnek, hogy ezek negyedében barátságos uton szolítassanak fel, elvállalt kötelezettségüknek megfelelni. A titkár előmutatta a társasági tagoknak kiszolgáltatandó diplomák próbalenyomatát, a mely köztetszést nyert. — Az elnök indítványt tett, hogy a temesvári gazdasági egyesület jövődjének biztosítására protector választassék, ki magas állásánál fogva az intézet javát hathatósan előmozdítani képes. Együttal ajánlja, hogy ezen protectoráság elfogadására gr. Coronini kormányzó ur ő exclja kéressék meg. Közbeegyezéssel elfogadtatott, és válaszmány neveztetett ki, mely a társaság ezen kérelmét a kormányzó urnak előterjessze. — A mezei rendőrségi szabályokat kidolgozott válaszmány ebbeli javaslatát terjeszté a gyűlés elé. Ezen javaslat az 1840. évi magyar törvénycikket vette alapul; és változás nélkül elfogadtatván, a helytartóságnak annak érvényesítésére áttérjesztetni határozatott. Kalmár Antal egyleti tag egy véleményezése, a gazdasági egyletnek mi módon történhető szilárdításáról, válaszmányi tárgyaláshoz utasított. — A helybeli szederfaültetmény kicserélése egy a városi község által felajánlott mező iránt, mely régóta már terveztetik, a helytartóságnál ujonnan fog sürgettetni. — Megjegyezhetjük még, hogy a mai gyűlésben majdnem valamennyi válaszmányi tag leköszönni készült, miután a földbirtokosok és mezei gazdák oly kevés részvétet tanusítottak az intézet iránt, és bizony senkinek sem lehet kedve állásának ily hivatalnál megtartásával magát oly gyanunak kitenni, mintha ezen megállás a polcon az intézet sorvadását okozná. A mai közgyűlés azonban helybeli fogalmaink szerint meg lehetőszen látogatva lévén, az érintett szándék vagy félre tétetett, vagy elhalasztatott. —

☞ Színházi dolgaink ez utolsó hétben némileg jobb fordulatot vettek. F. hó 13-án az ötödik bérlet kezdődött: „Sie ist wahnsinnig“ című Lember féle színjátékkal. Ennek előadását nagyon vontatottnak találtuk, mi a darab hatásának ártott. Decemb. 14-én Hava ur jutalomjátékául: „Grasel“ népszimű, vagy inkább közönséges rablómese. A páholyok sűrűen látogatva voltak, a földszint gyéren. 16-án „Der geheime Agent“; vigjáték Hackländer-től. E nemű darabokban színészi tagjaink még legtöbb sikert tudnak aratni, és közönségünk ezt érezvén, leginkább is az ilyenek előadását ohajtja. Különös hűséggel személyesíték szerepeiket Lazzar ur (Alfred herceg), Polnes ur (Steinhausen) és Lenz k. a. (Eugenia). Zenero kisasszonyban az özvegy hercegnő uralkodási vágyát és fenségét csak igen kevéssé tudtuk kitalálni. Egyébaránt a darab nem azon hatást gyakorolta, melyet gyakorolná, ha több élénkséggel szereplnének az illetők. Még a komoly darabban is az egész elődason keresztül huzódó vontatottság kifárasztja a hallgató figyelmét, vigjátékban pedig főleg ez hiusíthatja meg a sikernek legnagyobb részét. 17-én „Der Waisenbub“; bécsi Lebensbild, = bohózat. 18-án Lenz Thalia k. a. jutalmára: „Purpur und Trauer“ (bibor és gyász) történeti dráma Hegedüs Lajos magyar eredetijéből németre fordítva. A főszerepeket Lazzar ur (Vak Béla) és Lenz k. a. (Idill) tarták, és ők szokott ügyességükkel eleget tettek a feladatnak. Deutsch ur (Pál apa) méltánylást érdemel, és Nitsch ur (Szendrő) szerepléseért. Az előadás elég gondossággal került színre; csak a koronázási ünnepély alkalmával több népet és közönséget, kivált a háttérben kellett volna felléptetni. A színház felében sem telt meg, kivált a páholyok üresen álltak, mint az elbűvölt várdák. A jelen volt közönség azonban nagy tetszéssel fogadta a darabot, és a főszereplőket többször élénken megtapsolá, Lenz kisasszonyt pedig többször kihívá.

Szerkesztői távirtda. Petrovics Emil urnak N. Beeskereken. Ha értésünkre adja, miféle számok maradtak el, azokért tehetségünk szerint kárpótlándjuk.

Thöb ey L. urnak. A nov-lla küldését kérjük, — részünkről is be-egyezőnk levelének végtartalmába.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „DELEJTÜ“

1859-ik ÉVI FOLYAMÁRA.

Midőn a „Delejtü,, megalapítván, a komolyabb olvasmánynak szükségünkhöz mért új közlőnyt igyekeztünk szerezni, egyttal arról is meg valánk győződve, hogy e lap keletkezése bizonyos tekintetben oly haladásra mutat, mely csak is ezen keletkezése által volt elérhető. A tisztelt közönség a dolog ezen két oldalát oly annyira méltánylá, hogy a Delejtü fenállása már az első hetekben biztosítva volt, és hogy mi most annál inkább bizhatunk vállalatunk jövőjében, minthogy a Delejtü lefolyt rövid pályának tanúsága szerint hazai lapjaink diszes sorában tán nem foglalja el az utolsó helyet.

A dolog ezen állása képesit bennünket, hogy noha a bélyegadó új évtől fogva ránk is kiterjesztetik, az eddigi előfizetési föltételeket megtarthassuk; sőt hogy ha, a mit bizton reménylünk, előfizetőink száma szaporodni fog, több szöveggel is kedveskedjünk olvasóinknak.

A Delejtü ezentul is a tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlőnye leend. Tartalma általános érdekű lévén, hazánk bár mely vidékén honosíthatja magát.

Megjelenik a Delejtü negyedrében hetenkint egyszer, legalább b egy íven, az eddiginél csinosabb kiállításban. Az előfizetés a régi marad; t. i. egész évre 6 fr. pp. (6 fr. 30 kr. új pénzben) félévre 3 fr. pp. (3 fr. 15 kr. új pénzben.) A megrendeléseket mielőbb kérjük megtéetni, hogy a nyomtatandó példányok számát meghatározassuk.

Előfizethetni helyben minden könyvárusnál, és az aláírt szerkesztőségénél. Vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Temesvár, december 2-án 1858.

PESTY FRIGYES

kiadó és felelős szerkesztő.

(Lakása: bécsi utca, 69. szám, első emelet.)